

STUDIUL PRIVIND SITUAȚIA ÎNTREPRINDERILOR DIN SFERA ALIMENTAȚIEI PUBLICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Rodica PERCIUN¹, doctor, conferențiar cercetător, INCE
Alexandru STRATAN², doctor habilitat, profesor universitar, INCE
Laura AFTENI³, cercetător științific, INCE

Alimentația publică este o sferă importantă a circulației mărfurilor, având rolul de organizare a producției preparatelor culinare și de desfacere a acestora către populație. În Republica Moldova, în special mun. Chișinău, sectorul respectiv a cunoscut și cunoaște în continuare o creștere în contextul dezvoltării de ansamblu a activității de comerț. Scopul articolului este de a analiza situația întreprinderilor din sfera alimentației publice, de a evidenția problemele existente în acest sector și de a veni cu unele recomandări de rigoare. Investigațiile se bazează pe un sistem de metode de cercetare corelate între ele: metoda statistică, sinteza, deducția, metode moderne de diagnosticare, cum ar fi: metodele calitative (compararea, gruparea și descompunerea) și metodele grafice. Din analiza în dinamică a pieței alimentației publice, conchidem că majoritatea covârșitoare a agenților economici generează pierderi, în timp ce numărul entităților se află în creștere permanentă. Acest fenomen ne face să credem că agenții economici activează „la negru”, ascunzând veniturile și generând artificial pierderi pentru a se eschiva de la plata impozitului pe profit.

Cuvinte cheie: alimentație publică, restaurante, baruri, cantine, activitate economico-financiară, venit, profit, pierderi etc.

Catering is an important sphere of goods circulation; it has the role to organize foodstuff production and selling it to the public. In the Republic of Moldova, especially in Chisinau, this sector has been meeting an increase on the overall background development of the trading activity. The purpose of this article is to analyze the situation of public catering enterprises, to highlight the existing problems of this sector and to come up with some suggested recommendations. The investigation is based on a system of research methods correlated with each other, such as: qualitative methods (comparison, grouping and decomposition) and graphical methods. The dynamic analysis of the public catering market made us to conclude that the overwhelming majority of the economic agents generates losses, while the number of the entities is growing constantly. This phenomenon makes us think that economic agents work in shadow, by hiding their income and generating artificial losses to avoid paying the corporate income tax.

Key words: public catering, restaurants, bars, canteens, economic-financial activity, income, profits, losses.

JEL Classification: E25; M00; M11; M29; L66.

Caracteristica generală a pieței alimentației publice din Republica Moldova. Activitatea de alimentație publică este influențată, într-o măsură foarte importantă, de fenomenul turistic, ceea ce contribuie la creșterea caracterului sezonier al acestei activități. La baza politicii de prețuri stă atât complexitatea activității de alimentație (care include procese de producție, de comercializare și prestarea unor servicii), cât și necesitatea diferențierii prețurilor de la o unitate la alta, în funcție de: specificul lor, gradul de încadrare și calitatea serviciilor prestate. În alte sectoare comerciale se asigură un câmp mai larg de promovare și introducere a progresului tehnic atât în domeniul producției preparatelor culinare, cât și în cel al comercializării și prestării de servicii decât în cel al alimentației publice. De asemenea, sectorul cercetat, spre deosebire de alte sectoare ce prestează servicii, se caracterizează printr-un grad ridicat de dotare cu capital fix (unele cu un nivel superior de tehnicitate), care impune cheltuieli mult mai ridicate de întreținere și reparare, dar și cheltuieli pentru încadrarea personalului de înaltă calificare. O altă particularitate a sectorului dat este că stabilirea formațiilor de lucru, a orarelor și a programelor de desfășurare a activității se caracterizează printr-o flexibilitate ridicată [1].

¹ © Rodica PERCIUN, rodica21@gmail.com

² © Alexandru STRATAN, alex_stratan@yahoo.com

³ © Laura AFTENI, laura.afteni@mail.ru

Dezvoltarea rapidă a societății contemporane și globalizarea impun, în epoca modernă, o mobilizare a tuturor resurselor disponibile, pentru a ține pasul cu aceste fenomene. Tendințele dezvoltării economiilor își schimbă direcțiile, în special, de la producerea propriu-zisă a bunurilor la prestarea serviciilor. Valoarea materială cedează locul celei nemateriale, generate de multitudinea de servicii prestate în ziua de astăzi. Industria serviciilor de restaurante se numără printre ramurile generatoare de servicii atât de indispensabile epocii contemporane. Sectorul serviciilor a înregistrat, în ultimele decenii, o creștere semnificativă în economia națională, factor care prezintă un interes teoretic și practic deosebit [2]. Piața alimentației publice în Republica Moldova este caracterizată de o creștere constantă: în fiecare an, în țară sunt deschise mai multe localuri de alimentație publică (creșterea anuală constituie circa 0,5% pe republică sau 0,8% în mun. Chișinău), Figura 1. În ceea ce privește numărul de locuri în localele noi deschise, în medie, acesta se înscrie în diapazonul 120-200 de locuri per unitate.

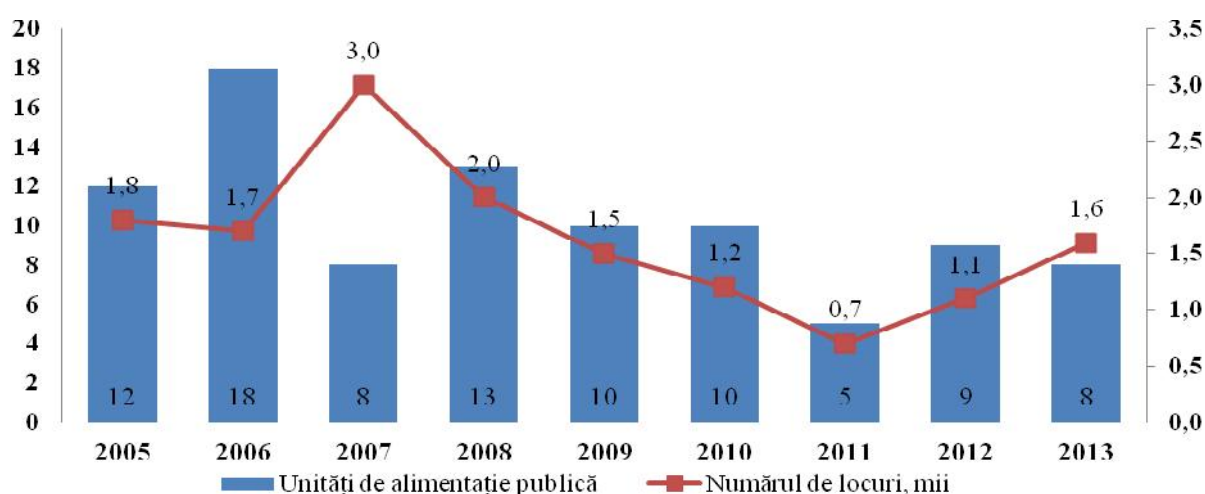

Fig. 1. Dinamica dării în exploatare a unităților de alimentație publică, 2005-2013

Sursa: BNS, Darea în folosință a unităților de comerț și de alimentație publică.

De altfel, se observă dezvoltarea tuturor segmentelor pieței: de la rețele tip fast-food și până la restaurante tematice sau de elită. În Figurile 2 și 3 este arătată evoluția numărului de întreprinderi în Republica Moldova și, respectiv, în mun. Chișinău pentru perioada 2011-2013. Astfel, pe întreg teritoriul țării, în anul 2013 au activat 1575 întreprinderi din sfera analizată, fiind în creștere cu circa 3% în comparație cu anul 2012. În 2012, această creștere a constituit 9,3 la sută în comparație cu anul 2011.

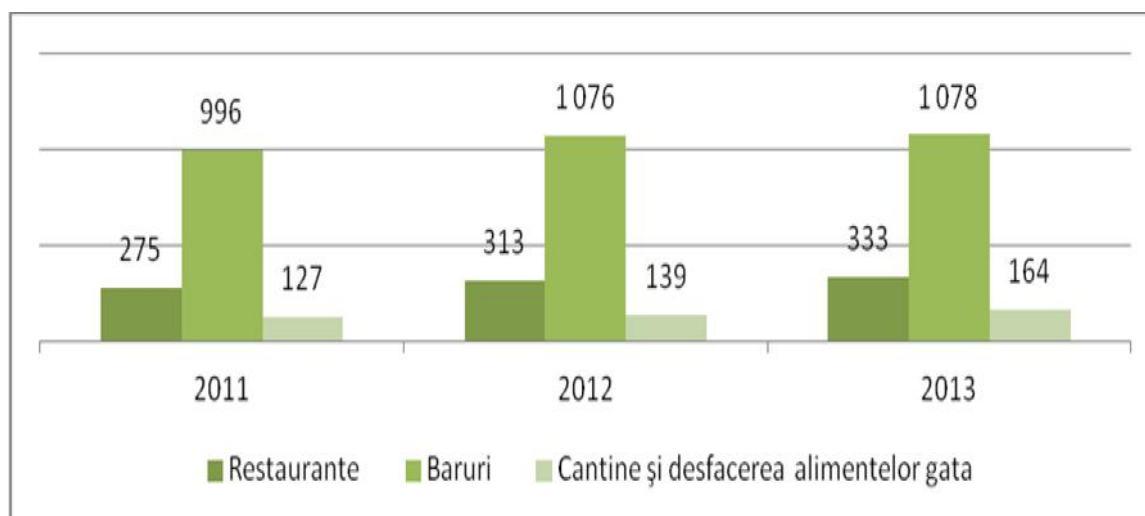

Fig. 2. Evoluția numărului de întreprinderi din alimentația publică în Moldova, unit.

Sursa: În baza datelor BNS, Rapoartelor financiare ale activității restaurantelor, barurilor și cantinelor.

Analizând situația în mun. Chișinău, putem constata că există un trend de creștere a numărului de întreprinderi. În anul 2013, numărul total de întreprinderi a constituit 1014 unități economice, fiind în creștere continuă, 4,2% comparativ cu anul 2012 și respectiv cu 10,6% în anul 2012 în raport cu anul 2011, Figura 3.

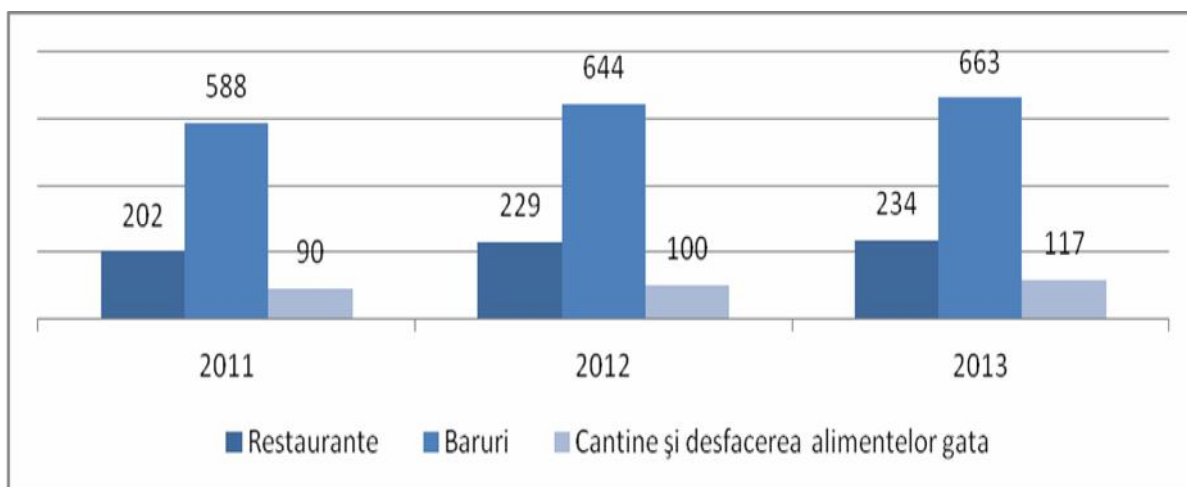

Fig. 3. Evoluția numărului de întreprinderi din alimentația publică în mun. Chișinău, unit.
Sursa: În baza datelor BNS, Rapoartelor financiare ale activității restaurantelor, barurilor și cantinelor.

Analiza structurală. În anul 2013, pe piață funcționau 1575 de localuri, dintre care: 333 restaurante, 1078 baruri, 142 cantine și 22 localuri cu desfacerea alimentelor gata. Totodată, cea mai mare concentrație a localurilor este observată în mun. Chișinău și, anume, 1014 localuri (64,4% din total pe republică), dintre care: 234 restaurante, 663 baruri, 105 cantine și 12 localuri cu desfacerea alimentelor gata (ceea ce constituie corespunzător – 70,3%, 61,5%, 73,9% și 54,6% din cele similare pe republică), Figura 4.

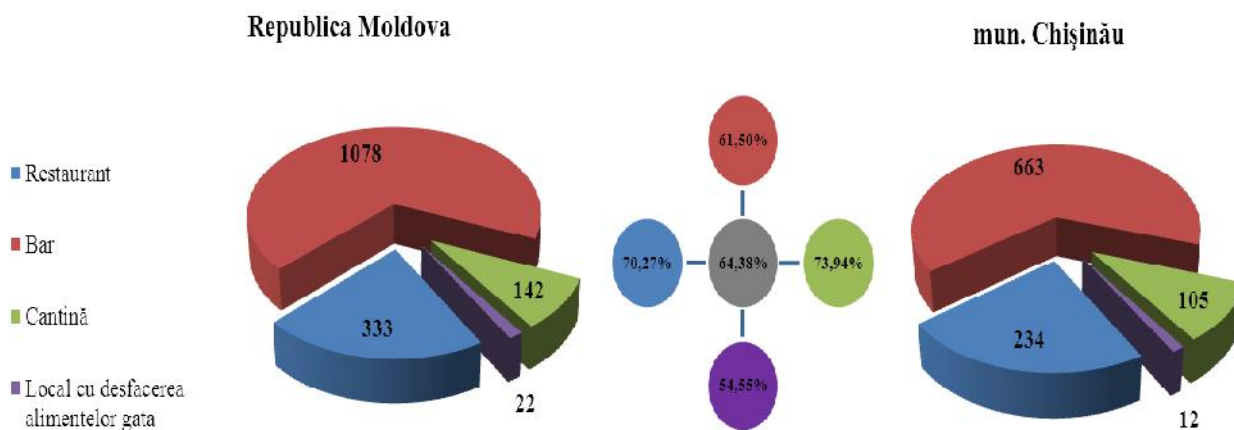

Fig. 4. Numărul și clasificarea unităților de alimentație publică în Republica Moldova și în mun. Chișinău și ponderea localurilor din mun. Chișinău, 2013
Sursa: În baza datelor BNS, Rapoartelor financiare ale activității restaurantelor, barurilor și cantinelor.

Din analiza în dinamică a cotei-părți, putem constata că în perioada analizată, această pondere a suferit schimbări neesențiale și, cu certitudine, putem afirma că piața alimentației publice este concentrată în mun. Chișinău, Tabelul 1.

Tabelul 1

**Evoluția ponderii tipurilor de întreprinderi din mun. Chișinău
în numărul total de întreprinderi de același tip, %**

Indicatorul	2011	2012	2013
ponderea restaurantelor din mun. Chișinău, în total restaurante	73,5	73,2	70,3
ponderea barurilor din mun. Chișinău în numărul total baruri	59,0	59,9	61,5
ponderea cantinelor și desfacerea alimentelor gata din mun. Chișinău, în total	70,9	71,9	71,3

Sursa: În baza datelor BNS, Rapoartele financiare ale activității restaurantelor, barurilor și cantinelor.

Din analiza ponderii în numărul total de întreprinderi, constatăm că cele mai răspândite sunt barurile, care dețin o pondere de peste 65 % din total în mun. Chișinău și circa 70% pe țară, Tabelul 2.

Tabelul 2

**Ponderea localurilor după categorie în numărul total de
întreprinderi din domeniul dat în Republica Moldova și în mun. Chișinău, %**

Indicatorul	2011	2012	2013
Republica Moldova			
ponderea nr. de restaurante în nr. total de întreprinderi din domeniul dat	19,7	20,5	21,1
ponderea nr. de baruri în nr. total de întreprinderi din domeniul dat	71,2	70,4	68,4
ponderea nr. de cantine și desfacerea alimentelor gata în nr. total de întreprinderi din domeniul dat	9,1	9,1	10,4
mun. Chișinău			
ponderea nr. de restaurante în nr. total de întreprinderi din domeniul dat pe mun. Chișinău	23,0	23,5	23,1
ponderea nr. de baruri în nr. total de întreprinderi din domeniul dat pe mun. Chișinău	66,8	66,2	65,4
ponderea nr. de cantine și desfacerea alimentelor gata în nr. total de întreprinderi din domeniul dat pe mun. Chișinău	10,2	10,3	11,5

Sursa: În baza datelor BNS, Rapoartele financiare ale activității restaurantelor, barurilor și cantinelor.

Analiza economico-financiară a întreprinderilor din sfera alimentației publice. Venitul din vânzări. În anul 2013, suma totală a venitului din vânzări pe sectorul analizat a constituit 1709,2 mil. lei. La întreprinderile din mun. Chișinău, această sumă a fost egală cu 1398,7 mil. lei, ambii indicatori fiind în creștere cu aproximativ 10,5 la sută în comparație cu anul 2012. În Figura 5 este arătată dinamica veniturilor din vânzări pe categorii de întreprinderi.

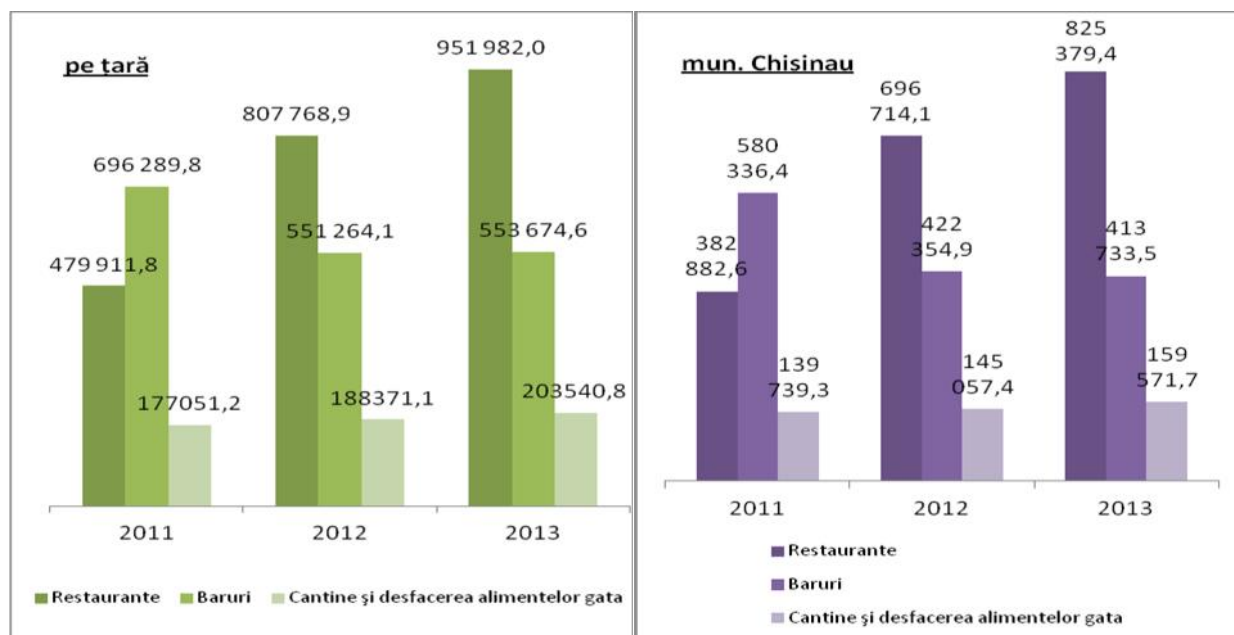

Fig. 5. Evoluția veniturilor din vânzări, mii lei

Sursa: În baza datelor BNS, Rapoartelor financiare ale activității restaurantelor, barurilor și cantinelor.

În Tabelul 3 se observă o creștere a veniturilor din vânzări la restaurante atât pe țară, cât și în mun. Chișinău. Astfel, în anul 2012, venitul din vânzări al restaurantelor din Republica Moldova a crescut cu 68 la sută în comparație cu anul 2011, iar în anul 2013, această creștere a constituit circa 18 la sută în raport cu anul precedent. Activitatea barurilor a fost mai modestă, în anul 2012, acestea au prezentat o descreștere de circa 20% în raport cu anul precedent și, respectiv, în anul 2013, situația a rămas, practic, neschimbată – barurile au avut un ritm de creștere de doar 0,4%. Cantinele au reflectat un ritm de creștere, respectiv, de 6,4% pentru anul 2012 în raport cu 2011, iar pentru anul 2013 în raport cu 2012, constituind 8,1% pe țară. În mun. Chișinău, se păstrează un trend similar: restaurantele au avut un ritm de creștere foarte mare, egal cu 82% (în anul 2012 în comparație cu anul 2011) și unul mai moderat – de 18,5% (în anul 2013 în comparație cu 2012); barurile au avut un trend descrescător în anii analizați.

Tabelul 3

Dinamica veniturilor din vânzări, %

Indicatorul de creștere a veniturilor din vânzări	2012/2011	2013/2012
Republica Moldova		
Restaurante	168,3	117,9
Baruri	79,2	100,4
Cantine și desfacerea alimentelor gata	106,4	108,1
mun. Chișinău		
Restaurante	182,0	118,5
Baruri	72,8	98,0
Cantine și desfacerea alimentelor gata	103,8	110,0

Sursa: În baza datelor BNS, Rapoartele financiare ale activității restaurantelor, barurilor și cantinelor.

Ponderea veniturilor categoriilor de întreprinderi în totalul veniturilor demonstrează că restaurantele, în anii 2012 și 2013, au fost cele care au încasat cel mai mare venit din vânzări. Astfel, ponderea lor în total pe țară a constituit, respectiv, 52,2 și 55,7%. Barurile, în schimb, au ajuns pe locul 2, după ce în anul 2011, aveau o pondere de circa 52%, iar în anii ulterioari, această pondere s-a diminuat, atingând cota de 35,6% în anul 2012 și 32,4% în anul 2013, Figura 6.

Fig. 6. Ponderea veniturilor din vânzări a categoriilor de întreprinderi în total venituri pe țară, %

Sursa: În baza datelor BNS, Rapoartelor financiare ale activității restaurantelor, barurilor și cantinelor.

Situația în mun. Chișinău este similară cu cea din republică. În anii 2012 și 2013, restaurantele au avut cea mai mare pondere în totalul veniturilor. În anul 2013, aceasta a constituit 59 la sută. Veniturile din vânzări ale barurilor din mun. Chișinău sunt în descreștere. În anul 2013, această pondere constituia circa 30%, Figura 7.

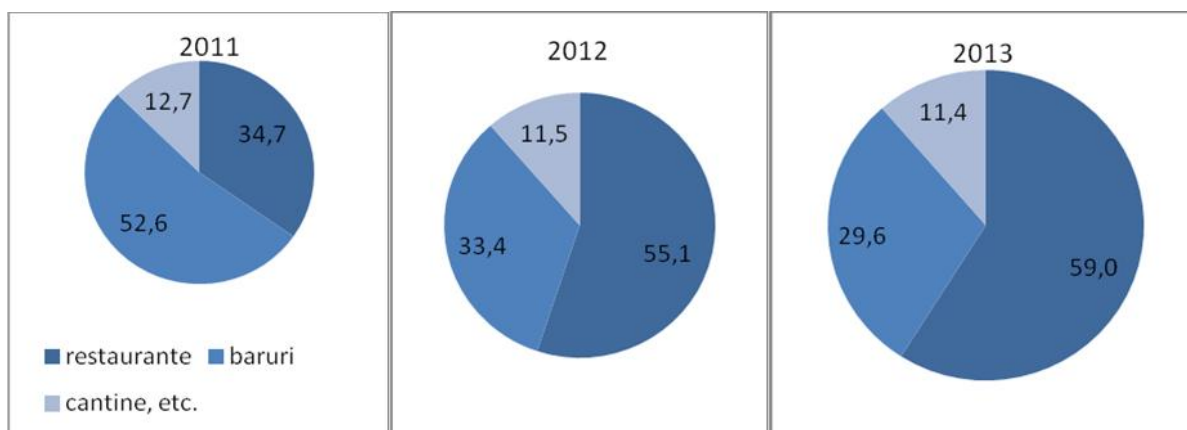

Fig. 7. Ponderea veniturilor din vânzări a categoriilor de întreprinderi în total venituri, mun. Chișinău, %

Sursa: În baza datelor BNS, Rapoartelor financiare ale activității restaurantelor, barurilor și cantinelor.

Ponderea veniturilor din vânzări ale întreprinderilor din mun. Chișinău în total pe țară a constituit respectiv: 81,5% în anul 2011, 81,7% în anul 2012 și 81,8% în anul 2013, ceea ce demonstrează încă o dată gradul mare de concentrare a pieței în mun. Chișinău.

Analiza profitului. În anul 2012, întreprinderile din sfera analizată au suferit pierderi din activitate în sumă de 68949,8 mii lei în total pe republică. În anul 2013, doar restaurantele din mun. Chișinău au obținut profit în sumă de 3,3 mil. lei. Evoluția indicatorului dat, în cazul barurilor, demonstrează faptul că barurile sunt unități care au generat pierderi de-a lungul celor 3 ani analizați. În acest sens, menționăm că ponderea barurilor în numărul total de întreprinderi este cea mai mare, Tabelul 4.

Tabelul 4

Dinamica profitului (pierderilor), mii lei			
	2011	2012	2013
PROFIT (PIERDERE) până la impozitare			
pe țară			
Restaurante	47 041,7	-33 316,2	-3 324,3
Baruri	-50 901,7	-59 409,5	-63 262,1
Cantine și desfacerea alimentelor gata	368,5	-176,6	-2 363,3
mun. Chișinău			
Restaurante	46 798,1	-393,1	3 324,9
Baruri	-54 128,0	-28 007,7	-53 810,1
Cantine și desfacerea alimentelor gata	2 887,7	-47 281,2	-1 691,9
PROFIT NET (PIERDERE)			
pe țară			
Restaurante	47 041	-39 627	-12 018
Baruri	-51 260	-63 085	-67 269
Cantine și desfacerea alimentelor gata	2516,313	-1338,762	-3533,85
mun. Chișinău			
Restaurante	46 797	-33 415	-4 693
Baruri	-54 503	-50 032	-56 533
Cantine și desfacerea alimentelor gata	2 888	-890	-2 611

Sursa: În baza datelor BNS, Rapoartele financiare ale activității restaurantelor, barurilor și cantinelor.

Examinând informația ce ține de activitatea restaurantelor, a barurilor și a cantinelor în Republica Moldova, constatăm că **doar 90 (27%)** de restaurante (din numărul total de 333) au înregistrat profit în anul 2013, acest indicator însumând până la impozitare 68,2 mil. lei, restul înregistrând pierderi de 71,5 mil. lei. Respectiv, **în mun. Chișinău, doar 46** de restaurante (din numărul total de 234) au înregistrat profit până la impozitare în sumă de 64,0 mil lei, iar celelalte au obținut pierderi de 60,7 mil. lei, Tabelul 5.

Tabelul 5

Evoluția numărului de întreprinderi cu profit și pierderi						
Numărul de întreprinderi	2011		2012		2013	
	profit	pierderi	profit	pierderi	profit	pierderi
pe țară						
Restaurante	105	155	84	212	90	229
Baruri	333	615	293	729	279	751
Cantine și desfacerea alimentelor gata	51	73	53	78	48	111
mun. Chișinău						
Restaurante	64	128	46	170	46	179
Baruri	163	391	137	468	131	501
Cantine și desfacerea alimentelor gata	32	55	31	61	32	80

Sursa: În baza datelor BNS, Rapoartele financiare ale activității restaurantelor, barurilor și cantinelor.

Aceleași situații și tendințe negative pot fi observate și în cazul celorlalte tipuri de întreprinderi care activează în domeniu. Astfel, de exemplu, în anul 2013, **doar 20% din barurile** amplasate în mun. Chișinău au înregistrat în total 18,5 mil. lei profit până la impozitare, iar restul barurilor din Chișinău au generat pierderi de 72,3 mil. lei. Figura 8 reflectă tendința de scădere a numărului de agenți economici care sunt în profit.

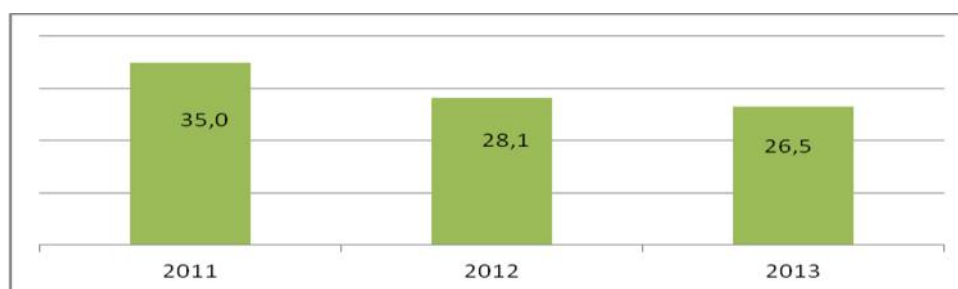

Fig. 8. Ponderea întreprinderilor cu profit în total întreprinderi din sfera dată, pe țară, %

Sursa: În baza datelor BNS, Rapoartelor financiare ale activității restaurantelor, barurilor și cantinelor.

În urma analizei rapoartelor Serviciului Fiscal, de asemenea, se observă o stagnare a contribuției agenților economici din domeniu la încasările BPN, în pofida multiplelor acțiuni întreprinse de către această instituție.

Concluzii generale și recomandări. Din analiza efectuată, am ajuns la concluzia că majoritatea covârșitoare a agenților economici generează pierderi, în timp ce numărul entităților se află în creștere permanentă. Acest fenomen ne face să credem că agenții economici activează „la negru”, ascunzând veniturile și generând artificial pierderi pentru a se eschiva de la plata impozitului pe profit.

Această problemă ar putea fi soluționată prin două modalități. În primul caz, mai simplu, s-ar putea aplica un procent unic din cifra de afaceri (venit din vânzări). În al doilea caz, complex, s-ar putea fixa o cotă unică, care trebuie determinată ca valoarea medie a întreprinderilor care au înregistrat profit pe parcursul unui an calendaristic. Valoarea respectivă urmează a fi multiplicată cu un coeficient de majorare în funcție de:

1. localitatea în care este amplasată unitatea:

- a) mun. Chișinău;
- b) mun. Bălți, or. Ungheni, or. Călărași, or. Soroca;
- c) alte orașe;
- c) localități rurale.

2. tipul localului:

- a) restaurant;
- b) bar;
- c) cafenea;
- d) cantină;
- e) alte.

3. regimul de lucru:

- a) 8 ore;
- b) regim extins (9-14 ore);
- c) regim non-stop.

4. extensiile existente:

- a) terasă;
- b) sală de ceremonii.

Totodată, menționăm că anul 2015 este un an greu, de recesiune, caracterizat prin: incertitudini financiare și economice, riscuri aferente stabilității financiare, majorarea prețurilor, diminuarea consumului intern, creșterea dobânzilor la credite, instabilitatea cursului valutar – toate aceste tendințe, într-adevăr, vor duce la înrăutățirea situației economico-financiare a majorității agenților economici, iar implementarea unor norme suplimentare de impozitare va avea efect negativ pentru agențiile respective (va crește povara fiscală, ceea ce va duce la falimentul multor întreprinderi).

În contextul celor menționate, eliminarea evaziunii fiscale poate fi efectuată prin rigidizarea controalelor din partea autorităților abilitate, cum ar fi crearea echipelor mobile, care ar efectua controale instantanee.

Referințe bibliografice

1. Managementul activității de alimentație publică [accesat 08 mai 2015]. Disponibil: <http://www.qreferat.com/referate/turism/MANAGEMENTUL-ACTIVITATII-DE-AL559.php>
2. SMEȘNOI, E. *Contabilitatea produselor și mărfurilor în alimentația publică*: teza de master. Chișinău: Ed. ASEM, 2011. 89 p. [accesat 08 mai 2015]. Disponibil: http://www.contabilsef.md/public/files/teza_alim_publica.pdf

Recomandat spre publicare: 11.05.2015